

Візантією вихідним моментом у розвитку кримінального законодавства України.

Спочатку кримінальне законодавство здійснювало виключно охоронну функцію, а з удосконаленням нормотворчості почало здійснювати регулятивну функцію через призму регулювання суспільних відносин. Це закріплення носило логічний характер, оскільки зміни, які відбуваються в суспільстві повинні знаходити відповідне відображення і підтримку в кримінальному законодавстві. Крім того, кримінальне законодавство Київської Русі на той період свого розвитку не мало єдиної юрисдикції, оскільки вона була поділена між князями та церковною владою, кожен з яких мав своє законодавство.

ЩОДО ПИТАННЯ ПРО СУБ'ЄКТ ЗЛОЧИНУ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ

Кузнецов В.В., кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри кримінального права НАВС,

Баблюнок С.Г., слухач 6 ВС курсу НАВС

В умовах сьогодення в житті суспільства значну роль відіграють принципи законності та справедливості, яких, насамперед, повинні дотримуватись суб'єкти правоохоронної діяльності. Саме тому з метою дотримання вказаних принципів такою важливою є правильна кваліфікація злочинних діянь, вчинених суб'єктами злочину. Теоретичною основою правильної кваліфікації є загальне вчення про склад злочину, його структурні елементи. Так, при кваліфікації злочинних діянь необхідно досліджувати всі об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу злочину, що передбачений в диспозиції Особливої частини КК України, та їх взаємозв'язок. Неправильне визначення вказаних ознак призводить до неправильної кваліфікації злочинних діянь, коли склад злочину, за яким особа притягується до кримінальної відповідальності, відсутній. Так, зокрема, суб'єктом масових заворушень є осудна особа, що досягла 16-річного віку та яка є організатором чи активним учасником масових заворушень. Також виникає питання щодо можливого визначення спеціальних суб'єктів за масові заворушення.

З такою позицією, що суб'єктом масових заворушень є спеціальний суб'єкт (організатор чи активний учасник) погоджуються не всі науковці. Хоча більшість вчених притримуються протилежної позиції. Заради справедливості слід відзначити, що серед тих вчених, які притримуються вказаної думки, частина науковців не завжди прямо вказують, що організатор чи активний учасник при масових заворушеннях є спеціальним суб'єктом злочину. Такий дуалістичний підхід щодо визначення суб'єкта масових заворушень, пояснюється, на

нашу думку, прихильністю вчених до різних класифікацій спеціальних суб'єктів злочинів.

Слід зазначити, що в кримінально-правовій літературі існує дискусія щодо розуміння спеціального суб'єкта злочину, яка обумовлена тим, що окремі вчені вкладають у зміст поняття велику кількість ознак. Вказані групи класифікацій спеціальних суб'єктів викликають певні сумніви. Щодо визнання активного учасника спеціальним суб'єктом масових заворушень. Кожний злочин має свого виконавця – це беззаперечний факт. З цього слідує, що виконавець, як правило, має загальні ознаки суб'єкта злочину відповідно до ч. 1 ст. 18 КК України. Окрім випадків, коли злочин передбачає конкретизацію суб'єкта злочину (виконавця злочину) за певними ознаками. Тому, на думку В.І. Терентьєва, спеціальним суб'єктом злочину повинна визнаватися особа, що має поряд із загальними ознаками суб'єкта додаткові ознаки, передбачені Особливою частиною КК. У цілому це визначення може бути сприйнятим, але є одне зауваження: як законодавче визначення спеціального суб'єкта злочину (ч. 2 ст. 18 КК України), так і згадане наукове поняття не конкретизує роль суб'єкта злочину. На перший погляд, це допускає можливість визнання спеціальним суб'єктом злочину не тільки виконавця, але й інших можливих співучасників злочину (організатора, підбурювача, пособника). З іншого боку, в теорії кримінального права існує традиційна позиція, що виконавцем злочину в протиправному діянні зі спеціальним суб'єктом є тільки спеціальний суб'єкт. Тому інші особи, які не мають ознак спеціального суб'єкта можуть бути лише організатором, підбурювачем чи пособником вчинення злочину. На нашу думку, у цьому контексті є важливим уточнити поняття «спеціального суб'єкта злочину» за ч. 2 ст. 18 КК України у такій редакції: «Спеціальним суб'єктом злочину є фізична осудна особа, що вчинила у віці, з якого може наставати кримінальна відповідальність, злочин, **виконавцем** якого може бути лише певна особа, яка має додаткові (спеціальні) ознаки, передбачені у статті (частині статті) Особливої частини цього Кодексу». Тобто ми конкретизуємо, що спеціальним суб'єктом злочину є не просто суб'єкт (це і так зрозуміло та впливає з основних ознак суб'єкта, які вказані на початку поняття), а саме виконавець злочину, що відповідає не тільки теорії кримінального права, але й спрощує визначення виду суб'єкта за певні злочини.

Пам'ятаючи вказані положення, повернемося до визначення суб'єкта масових заворушень. Виділення активного учасника спеціальним суб'єктом масових заворушень, у цьому контексті є неправильним. Активним учасником масових заворушень може стати будь-який загальний суб'єкт. Без активної участі (бездіяльністю вчинити вказаний злочин, звичайно, неможливо) загального суб'єкта не можлива реалізація певних форм об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 294 КК України. Якщо особа вчиняє дії

(бере участь), то вона здійснює саме активну поведінку. Виділення ступенів поведінки (участь, активна участь), на нашу думку, є сумнівним і тому потребує певного редакційного уточнення диспозиція ст. 294 КК України. Зважаючи на вказані положення, вважаємо недоцільним виділення спеціальним суб'єктом злочину просто виконавця діяння, тому що це нівелює саме поняття вказаного суб'єкта злочину. Якщо йти таким шляхом, то кожний злочин буде вчиняється спеціальним суб'єктом злочину і тоді така класифікація суб'єктів злочину не має будь-якого практичного значення. Тому спеціальний суб'єкт злочину в конкретному протиправному діянні виступає в якості виконавця, який отримує додаткові (спеціальні) ознаки, що конкретизують цю особу серед інших суб'єктів злочинів.

Таку саму позицію ми маємо щодо визнання організатора спеціальним суб'єктом масових заворушень. Особа при організації вказаних групових дій виконує дії, які передбачені об'єктивною стороною складу злочину, тобто вона є виконавцем вчинення цього злочину. Те, що винна особа здійснює організаторські функції не змінює кваліфікацію її дій – застосовується лише ст. 294 КК України. Якщо особа є виконавцем вчинення злочину, то, як ми вже зазначали, цього недостатньо для визнання її спеціальним суб'єктом злочину. На нашу думку, реалізація винним певної форми об'єктивної сторони складу злочину не повинно впливати на його ознаки як суб'єкта злочину. Це пояснюється тим, що особа набуває спеціальних ознак саме до вчинення злочину, а не при вчиненні злочину. Така властивість спеціального суб'єкта злочину повинна знайти відображення в ч. 2 ст. 18 КК України.

Зважаючи, що до початку групових дій будь-який загальний суб'єкт може стати суб'єктом масових заворушень (незалежно, чи як організатор, чи активний учасник), слід визнати неприйнятним визначення спеціальних суб'єктів таких дій. Тому за ст. 294 КК України, на нашу думку, неможна визначити спеціального суб'єкта злочину.

ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ПЕРЕШКОДЖАННЯ» В КОНТЕКСТІ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 171 КК УКРАЇНИ

Гасвський А.М., кандидат економічних наук
Прут І.О., слухач магістратури НАВС

Поступ України до стандартів, за якими живуть країни усталеної демократії, включає в себе нові форми діяльності різних державних інституцій. Серед них – якнайбільша прозорість перед громадськістю, доступність населення до інформації про діяльність державних установ, за винятком випадків збереження у таємниці певної категорії